

of an armed conflict.

The role of law enforcement agencies in ensuring the safety of victims, as well as the effectiveness of social rehabilitation and psychosocial support programs implemented abroad, are analyzed. Recommendations are offered for the introduction of international standards and best practices in Ukrainian realities to improve interaction between state bodies, public structures and international organizations. The study highlights the importance of gender mainstreaming in law enforcement to create a more sustainable and fair human rights protection system.

The issue of professional development and training of law enforcement officers to work in armed conflict and crisis situations was also considered. Particular attention is paid to the need to create specialized units and training programs focused on working with cases of gender-based violence, which will help ensure a quick and sensitive response to the needs of victims. As a result, the materials of the article can become a resource for scientists, legislators and practitioners who work on improving the system of combating gender violence and improving the conditions for the protection of human rights in Ukraine.

The results of the study can be used to improve the national legal framework and develop practical recommendations for improving the effectiveness of law enforcement agencies in the fight against gender-based violence.

Keywords: domestic violence, gender-based violence, armed conflict, foreign experience, law enforcement agencies, police.

УДК 342.9

DOI: 10.31733/2078-3566/2024-5-3

Микола КОТЕЛЮХ[©]

кандидат педагогічних наук
(Дніпровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Визначено особливості адміністративно-правового забезпечення охорони правопорядку на деокупованих територіях. Розглянуто поняття деокупованих територій і акцентовано, що окуповані території варто поділяти на декілька груп, відповідно до кожної планувати або визначати чи коригувати діяльність органів державної влади України з відновлення українського суверенітету на них – такий підхід зазначати у нормативних документах стратегічного характеру або в планах дій правоохоронних органів на таких територіях; основним критерієм класифікації при цьому є час перебування таких територій під окупацією. Проаналізовано нормативно-правові документи, що визначають головні заходи на деокупованих територіях для правоохоронних органів, на основі яких розкрито особливості адміністративно-правового забезпечення охорони правопорядку на таких територіях.

Ключові слова: органи забезпечення правопорядку, деокупація, плани заходів, поліцейські послуги, пошук колаборантів.

Постановка проблеми. Перед українським народом та нашою державою наразі постають складні екзистенційні виклики, спричинені повномасштабною збройною агресією російської федерації. Тематика відновлення влади на деокупованих територіях є специфічною й такою, що не цікавить дослідників у багатьох країнах внаслідок відсутності потреби у цьому, але у випадку України, на жаль, вона є актуальною й такою, що потребує значної уваги. Ефективний механізм відновлення українського суверенітету на деокупованих територіях є якраз одним із аспектів відповіді на згадані вище виклики. Україна наразі перебуває у стадії активних бойових дій на лінії фронту більше ніж у тисячу кілометрів, ситуація є динамічною і такою, що змінюється кожного дня. Починаючи з жовтня 2023 р. росіяни постійно здійснюють наступальні дії, захоплюючи українські населенні пункти, водночас досвід харківської контрнаступальної операції та

деокупації Херсону дозволяє стверджувати, що Збройні Сили України спроможні звільняти українські землі від окупантів, відповідно військово-цивільна українська влада повинна мати план дій для органів виконавчої влади, правоохоронних органів із відновлення української влади на територіях, що були деокуповані, щодо відновлення правопорядку, налагодження процедури надання громадянам України усіх послуг від держави, відновлення можливостей із реалізації громадянами усіх своїх прав та свобод.

На деокупованих територіях представники правоохоронних органів можуть зіштовхнутися з такими проблемами, що не притаманні для умов «мирного» часу, оскільки території можуть бути щільно заміновані; треба фіксувати наслідки значної кількості воєнних злочинів, скоєних росіянами проти українських громадян; на деокупованих територіях може знаходитися значна кількість автоматичної вогнепальної зброї, гранат або озброєння регулярної армії проти танків та іншої броньованої техніки (як-от протитанкові керовані ракетні комплекси тощо); необхідно виявляти колаборантів, навідників на українські позиції чи інфраструктурні об'єкти тощо. Тому, на нашу думку, потрібен чіткий план першочергових дій, а також важливою є злагоджена взаємодія правоохоронних органів та Збройних Сил України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблематика особливостей забезпечення правопорядку на деокупованих територіях розглядається українськими та закордонними дослідниками, з-поміж яких: Б. Логвиненко, А. Чорна, О. Юнін та ін.

Метою статті є визначення особливостей адміністративно-правового забезпечення охорони правопорядку на деокупованих територіях.

Виклад основного матеріалу. Передусім необхідно встановити законодавчо закріплене визначення деокупації та окупованих територій задля подальшого висвітлення проблем деокупації. У Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», а саме у п. 7 ч. 1 ст. 1-1, наводиться поняття «тимчасово окупована Російською Федерацією територія України (тимчасово окупована територія)»: «це частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють фактичний контроль або в межах яких збройні формування Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль з метою встановлення окупаційної адміністрації Російської Федерації» [4]. На нашу думку, такі окуповані території варто поділяти на декілька груп, відповідно до кожної планувати або визначати чи коригувати діяльність органів державної влади України з відновлення українського суверенітету на них, такий підхід зазначати у нормативних документах стратегічного характеру або в планах дій публічних адміністрацій на деокупованих територіях, планах дій правоохоронних органів на таких територіях. Основним критерієм класифікації, вважаємо, має бути час перебування таких територій під окупацією. С. Баранов наводить визначення державної політики у сфері деокупації тимчасово окупованої території України: «це комплекс визначених цілей, завдань та напрямів діяльності компетентних органів та громадянського суспільства, що спрямовані на відновлення територіальної цілісності та суверенітету України над тимчасово окупованою територією, нівелювання потенційних загроз зі сторони рф, здійснення планової діяльності стосовно створення умов та визначення можливостей реалізації військових, політико-дипломатичних, організаційно-правових заходів щодо звільнення тимчасово окупованих територій АРК, Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей» [2, с. 515]. Дослідник слушно вказує про таке завдання, як нівелювання потенційних загроз із боку рф. Процес деокупації має також на меті убезпечити громадян від дій росіян в подальшому і не допустити повторення окупації, хоча здебільшого це вже питання військового характеру та завдання Збройних Сил України, з іншого боку, правоохоронні органи мають здійснювати на деокупованих територіях заходи з виявлення та притягнення до покарання зрадників і колаборантів.

На щастя, Херсон, населені пункти Харківської області були звільнені, але перебування під окупацією росіян навіть у розрізі часу в декілька місяців або до року суттєво вплинуло на життя цих населених пунктів. Наразі новими тимчасово окупованими територіями стали населені пункти Херсонської, Запорізької областей, де росіяни тільки вибудовували свою каральну окупаційну адміністрацію. Водночас заходи з деокупації на цих територіях можуть бути зовсім іншими, аніж заходи з деокупації на територіях окремих регіонів Донецької та Луганської областей (до повномасштабної

агресії росіян вкорінився термін «ОРДЛО») або Автономної Республіки Крим, де вже ціле покоління українських школярів встигло піти до окупаційної школи з усіма наративами російського режиму та закінчити школу. На таких українських землях російська пропаганда вкорінилася набагато сильніше, тож там треба буде окремо проводити комплексну цілеспрямовану політику «депутінізації» населення, в чому важливу роль зіграють саме правоохоронні органи.

Водночас ситуація на деокупованих територіях може відрізнятись залежно від того, в який спосіб ця територія була деокупована. У разі деокупації військовими засобами правоохоронні органи відновлюватимуть правопорядок за умов близькості до лінії бойового зіткнення, «насиченості» у населення зброї, значного мінування території та підвищеної небезпеки через нерозірвані снаряди тощо. За умов деокупації політико-дипломатичним шляхом одним із пріоритетних завдань правоохоронних органів на деокупованих територіях має бути пошук колаборантів та допомога українцям, які стали вимушеними переселенцями й хочуть повернутися до своїх населених пунктів, із відновлення їхніх прав на майно тощо (особливо нерухоме), оскільки росіяни проводять політику заселення на українських територіях етнічних росіян, привласнення усього майна українців та передачі його новим «колонізаторам».

У п. 3 ч. 1. ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» деокупація визначена як «комплекс заходів державної політики, наслідком яких є повна відсутність на території України, що була тимчасово окупована, збройних формувань Російської Федерації і окупаційної адміністрації Російської Федерації та встановлення загального ефективного контролю України на цій території (повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу України на цій території)» [4]. Відповідно до наведеного визначення деокупація передбачає два головні аспекти: перший – це, власне, процес видворення або знищення російських окупаційних військ із окупованої території, а другий аспект передбачає процедуру відновлення конституційного ладу України, повернення української юрисдикції на окупованих територіях. На нашу думку, поняття деокупації має містити ще один важливий аспект, а саме ліквідацію наслідків діяльності окупаційної адміністрації політичного, культурного, ідеологічного характеру. Таким чином, процес деокупації не обмежується фізичним видворенням з території України російських окупантів, і правоохоронні органи у такій діяльності з ліквідації наслідків окупації в питанні відновлення правопорядку як такого стану, за якого громадяни України зможуть реалізовувати власні права і свободи, котрі будуть захищеними від порушень і посягань, відіграють визначну роль.

Б. Логвиненко у своїй праці про адміністративно-правове забезпечення деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим (далі – АРК) та міста Севастополя також зауважує, що головним спрямуванням адміністративно-правового забезпечення державної політики щодо деокупації та реінтеграції має бути пріоритет прав, свобод та законних інтересів людини [2, с. 129]. Відновлення правопорядку якраз є однією з основ реалізації українцями на деокупованих територіях своїх прав і свобод. Також погоджуємося з твердженням дослідника про важливу роль адміністративного права у реалізації заходів деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій АРК, оскільки воно знаходиться в основі практичного втілення державної політики [2, с. 129].

Таким чином, якщо розглядати органи адміністративно-правової охорони правопорядку як такі, діяльність яких визначається нормами адміністративного права, на які покладено повноваження, пов'язані з виконанням правоохоронних функцій держави задля ефективного відновлення правопорядку на деокупованих територіях, необхідними стають нормативно закріплені акти стратегічного характеру, плани діяльності із зазначеними першочерговими заходами, цілями правоохоронних органів на деокупованих територіях, що визначатимуть взаємодію правоохоронних органів між собою та зі Збройними Силами України.

О. Юнін, розглядаючи особливості надання поліцейських послуг в умовах дії правового режиму воєнного стану, зазначає, що в межах реалізації поставлених перед Національною поліцією України завдань напрямки діяльності поліцейських не є характерними для поліції в мирний час, оскільки саме на «деокупованих територіях, прифронтових територіях поліцейські у взаємодії з іншими правоохоронними органами або законними воєнізованими формуваннями (взаємодія з якими також є не типовою у

діяльності поліції у мирний час) протидіють диверсійним групам ворога (які є професійними військовими); займаються фіксацією воєнних злочинів росіян; розмінуванням; техніко-криміналістичним забезпеченням огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху. Водночас на території, яка є театром активних бойових дій, у прифронтових зонах поліцейські здійснюють евакуацію населення, доставляють гуманітарну допомогу. Окрім того, серед пріоритетних завдань на щойно деокупованих територіях та у прифронтових територіях є запобігання фактам мародерства тощо. Там, де запроваджено правовий режим воєнного стану, поліцейські знаходяться на облаштованих блокпостах та разом з іншими інстанціями забезпечують дотримання правового режиму воєнного стану» [9, с. 98–99].

Наразі існує декілька таких актів, про котрі йшла мова вище, і першим, на який варто звернути увагу, є план дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад [3]. У плані передбачені строки й пріоритетні завдання діяльності, наприклад, Національної поліції України на деокупованих територіях. Загалом із-поміж 131 заходу, передбаченого центральною владою для усіх органів виконавчої влади та публічних адміністрацій в деокупованих населених пунктах і на деокупованих територіях, Національна поліція згадується 19 разів [8, с. 412].

Відповідно до згаданого плану (п. 7) протягом одного тижня з дати завершення тимчасової окупації передбачено здійснення заходів із виявлення та документування фактів використання символіки, визначеної Законом України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії російської федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну»; здійснення заходів із її знищення [3]. Згідно з ч. 4 ст. 2 зазначеного закону використанням символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну, зокрема, є: 1) використання латинських літер «Z», «V» окремо чи інших літер в окремих словах з візуальним акцентом на цих літерах; 2) використання символіки збройних сил Російської Федерації, інших збройних формувань та (або) органів держави-терориста (держави-агресора) [5]. Звісно, такий першочерговий крок є важливим в контексті наведеного нами твердження про ліквідацію наслідків діяльності окупаційної адміністрації політичного, культурного, ідеологічного характеру. Адже використання такої символіки деякими громадянами тісно пов'язане з колабораційною діяльністю, а виявлення таких фактів стане превентивним заходом із попередження допомоги військам РФ у скоєнні воєнних злочинів чи обстрілів інфраструктури тощо.

Пунктом 12 плану передбачено постійне з дати завершення тимчасової окупації здійснення заходів із очищення (розмінування) територій населених пунктів, об'єктів життєзабезпечення населення, гасіння пожеж, розбирання завалів тощо. Суб'єктами такої діяльності є ДСНС, Міноборони, Національна поліція України, військові адміністрації, Національна гвардія України, Національний орган з питань протимінної діяльності [3]. Відповідно до п. 39 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» у межах визначеної законодавством компетенції поліцейські здійснюють розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень [6]. Такі повноваження поліції було надано після повномасштабного вторгнення, проте така функція не є характерною для поліції інших країн, які не переживали повномасштабних бойових дій розмаху Першої світової. Не так багато країн у світі, які зіштовхувалися з подібними проблемами (одразу спадає на думку Ізраїль, який перманентно знаходиться у стані збройного конфлікту).

Пункт 14 плану передбачає вжиття заходів для виявлення осіб, причетних до колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору [3]. Такі заходи поліція має здійснювати у взаємодії з іншим державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України – зі Службою безпеки України. Це також є особливістю забезпечення охорони правопорядку на деокупованих територіях, оскільки органи Національної поліції України здебільшого займаються пошуком правопорушників за іншими статтями Кримінального кодексу України, ніж за зраду чи колабораційну діяльність.

Також Національна поліція України, відповідно до п. 16 плану, займається підтриманням прикордонного режиму в прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах шляхом підтримки у створенні громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, здійснення координації їх діяльності; організації, спрямування та здійснення контролю за повсякденною (оперативною) діяльністю громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону [3]. Заходи, передбачені п. 17 та 19, стосуються відновлення документації щодо власників зареєстрованої зброї та здійснення приймання, зберігання вилученої, добровільно зданої або знайденої зброї. Особливістю тут постає характер зброї, оскільки, на відміну від незаконної вогнепальної зброї у мирний час, на деокупованих територіях зброя є характерною для регулярної армії. Ще однією особливістю, відповідно до п. 52 плану, є проведення Національною поліцією України у взаємодії з Державною міграційною службою та Службою безпеки України перевірки законності перебування на території України громадян держави-агресора, а також інших іноземців, осіб без громадянства та прийняття за її результатами рішень, передбачених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», оскільки багато росіян можуть бути або працівниками окупаційної адміністрації й такими, що були залучені до скоєння воєнних злочинів, або російськими солдатами, яких кинули під час деокупації свої та які намагаються видавати себе за цивільних.

Також згідно з п. 61 плану Національна поліція України має забезпечувати ведення обліку фактів порушення прав і свобод цивільного населення внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України відповідно до принципів і норм міжнародного права [3]. Такі заходи також є нетиповими для правоохоронних органів у мирний час. Чи не найстрашнішою особливістю для діяльності правоохоронних органів із відновлення правопорядку є здійснення заходів із пошуку загиблих та постраждалих, транспортування тіл (останків) загиблих, передбачене п. 71 плану [3].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції» [7] Донецькій та Луганській обласним державним адміністраціям (обласним військовим адміністраціям) рекомендується утворити координаційні ради з питань стабілізації ситуації на деокупованих територіях області та їх реінтеграції та затвердити положення про них, а також координаційні групи, керівники яких входитимуть до координаційних рад; затвердити плани першочергових дій зі стабілізації ситуації на деокупованих територіях області та їх реінтеграції за погодженням з Координаційним штабом з питань деокупованих територій та після деокупації територій подавати щомісяця до 25 числа Координаційному штабу з питань деокупованих територій інформацію про результати діяльності за напрямками згідно з додатком [7]. За напрямом «Безпека» у діяльності координаційних груп для правоохоронних органів передбачено: здійснення розмінування, ліквідації наслідків бойових дій/тимчасової окупації, зокрема очищення території від завалів; впровадження особливого режиму в'їзду і виїзду та пересування; організацію патрулювання населеного пункту; організацію охорони об'єктів; виявлення осіб, причетних до колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору; забезпечення визначення розміру шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації [7].

Ці основні документи визначають особливості забезпечення правопорядку на деокупованих територіях.

Висновки. У результаті здійсненого дослідження, а також на основі аналізу плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад та постанови Кабінету Міністрів України «Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції» можна виокремити особливості забезпечення правопорядку на деокупованих територіях. Правоохоронні органи виконують не типові для мирного часу завдання на деокупованих територіях, з-поміж яких слід виділити такі: виявлення та документування фактів використання російської символіки агресії проти України; здійснення заходів із розмінування територій населених пунктів; здійснення заходів із виявлення осіб, причетних до колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору; відновлення реєстрів щодо зброї та приймання, зберігання вилученої, добровільно зданої або знайденої зброї, вибухових речовин, які залишилися після активних бойових дій і є зброєю регулярного війська, тобто такою, яка не потрапляє у мирний час до рук населення;

перевірка законності перебування на території України громадян держави-агресора; документування воєнних злочинів росіян та ведення обліку фактів порушення прав і свобод цивільного населення внаслідок збройної агресії російської федерації проти України відповідно до принципів і норм міжнародного права.

Список використаних джерел

1. Баранов С. О. Адміністративно-правове забезпечення процесу деокупації тимчасово окупованих територій України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 512–516. URL : http://www.lsej.org.ua/6_2022/117.pdf.
2. Логвиненко Б. О. Адміністративно-правове забезпечення деокупації та реінтеграції окупованої території Автономної республіки Крим та міста Севастополя. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 2. С. 126–130.
3. Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-%D1%80#Text>.
4. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.
5. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну : Закон України від 22 травня 2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>.
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
7. Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції : постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2023-%D0%BF#Text>.
8. Чорна А. Правові акти, що регулюють діяльність Національної поліції щодо запобігання кримінальним правопорушенням на деокупованих територіях. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 410–413. URL : http://lsej.org.ua/1_2023/98.pdf.
9. Юнін О. С. Особливості надання поліцейських послуг в умовах воєнного стану. *Наукові записки. Серія : Право*. 2023. № 14. С. 95–100.

Надійшла до редакції 02.12.2024
Прийнято до опублікування 09.12.2024

References

1. Baranov, S. O. (2022) Administratyvno-pravove zabezpechennia protsesu deokupatsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy [Administrative and legal support for the process of de-occupation of temporarily occupied territories of Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 6, pp. 512–516. URL : http://www.lsej.org.ua/6_2022/117.pdf. [in Ukr.].
2. Lohvynenko, B. O. (2023) Administratyvno-pravove zabezpechennia deokupatsii ta reintehratsii okupovanoi terytorii Avtonomnoi respubliky Krym ta mista Sevastopolia [Administrative and legal support for de-occupation and reintegration of the occupied territory of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol]. *Dniprovskiy naukovyi chasopys publichnogo upravlinnia, psykholohii, prava*. № 2, pp. 126–130. [in Ukr.].
3. Pro zatverdzhennia planu dii orhaniv vykonavchoi vlady z vidnovlennia deokupovanykh terytorii terytorialnykh hromad [On approval of the action plan of executive bodies for the restoration of de-occupied territories of territorial communities] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 hrudnia 2022 r. № 1219-r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-%D1%80#Text>. [in Ukr.].
4. Pro zabezpechennia prav i svobod hromadian ta pravovyi rezhym na tymchasovo okupovanii terytorii Ukrainy [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 15 kvitnia 2014 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>. [in Ukr.].
5. Pro zaboronu propahandy rosiiskoho natsyistiskoho totalitarnoho rezhymu, zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii yak derzhavy-terorysta proty Ukrainy, symboliky voiennoho vtornnennia rosiiskoho natsyistiskoho totalitarnoho rezhymu v Ukrainu [On the prohibition of propaganda of the Russian Nazi totalitarian regime, the armed aggression of the Russian Federation as a terrorist state against Ukraine, the symbols of the military invasion of the Russian Nazi totalitarian regime into Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 22 travnia 2022 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>. [in Ukr.].
6. Pro Natsionalnu politsiu [On the National Police] : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>. [in Ukr.].
7. Pro pidhotovku do dii iz stabilizatsii sytuatsii na deokupovanykh terytoriakh Donetskoi i Luhanskoi oblasti ta yikh reintehratsii [On preparation for actions to stabilize the situation in the de-

occupied territories of Donetsk and Luhansk regions and their reintegration] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 travnia 2023 r. № 486. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2023-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].

8. Chorna, A. (2023) Pravovi akty, sho rehuliuut diialnist Natsionalnoi politsii shchodo zapobihannia kryminalnym pravoporushenniam na deokupovanykh terytoriakh [Legal acts regulating the activities of the National Police in preventing criminal offenses in the de-occupied territories]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*. № 1, pp. 410–413. URL : http://lsej.org.ua/1_2023/98.pdf. [in Ukr.].

9. Iunin, O. S. (2023) Osoblyvosti nadannia politseiskyykh posluh v umovakh voiennoho stanu [Features of providing police services under martial law]. *Naukovi zapysky. Seriya : Pravo*. № 14, pp. 95–100. [in Ukr.].

ABSTRACT

Mykola Koteliukh. Peculiarities of law-and-order maintenance in the de-occupied territories. The article deals with the definition of the features of administrative and legal support for the protection of law and order in the de-occupied territories. The concept of de-occupied territories is considered and it is noted that the occupied territories should be divided into several groups, in accordance with each of which the activities of the state authorities of Ukraine to restore Ukrainian sovereignty in them should be planned or determined or adjusted, and such an approach should be indicated in regulatory documents of a strategic nature or in action plans of law enforcement agencies in such territories, and the main criterion for classification is the time of such territories being under occupation.

The regulatory and legal documents that determine the main measures in the de-occupied territories for law enforcement agencies are considered, on the basis of which the features of the administrative and legal support for the protection of law and order in such territories are discussed. It is concluded that law enforcement agencies perform tasks that are not typical for peacetime in the de-occupied territories, among which the detection and documentation of the facts of the use of russian symbols of aggression against Ukraine, the implementation of measures to demine the territories of settlements; implementation of measures to identify persons involved in collaborative activities and aiding the aggressor state; this is the restoration of registers on weapons and the acceptance, storage of seized, voluntarily surrendered or found weapons, explosives that remain after active hostilities and are weapons of the regular army, that is, those that do not fall into the hands of the population in peacetime; verification of the legality of the stay on the territory of Ukraine of citizens of the aggressor state is also an atypical task for law enforcement agencies in ensuring law and order; a feature is also the documentation of war crimes committed by russians and keeping records of violations of the rights and freedoms of the civilian population as a result of the armed aggression of the russian Federation against Ukraine in accordance with the principles and norms of international law.

Keywords: law enforcement agencies, de-occupation, action plans, police services, search for collaborators.